ДЮЛА ИЙЕШ

Двойно начинание

Започнах в проза. Но не ми се иска.
Толкова много проза съм написал!
От първите ми редове сякаш само
отдръпна се перото ми, капризен кон
и ме поглежда: пак ли тази скука,
„може“, за кранти може, раван тука?
Без никакво пресичане, без дързък скок
повече над канавки, без подскок
и стъпка танцова? Да обяснявам,
че за това този *предмет* не става:
тук суха точност, достоверни данни
искат читателите, иска жанра,
такива, стиховете да надскочат
навярно, тежки и чепати... Точно!,
отвърна и перото ми, чудесно.
Не му харесва поначало лесното!
Ако поезия ред данни стане,
от стотен том по-хубаво и вярно е!
Всяко пътуване е начинание:
добре!, поезията нека ново стане.

Превод Рада Панчовска

Няколко данни

Населението на България е седем
милиона... Земеделски народ, беден
почти съвсем — тук това ме привлече.
А площта ѝ, площта ѝ — вече,
ако можеш бъди поет след това! —
е сто и десет хиляди осемстотин четиридесет и два
квадратни километра. Реките: Марица и Струма
и, разбира се, старият ни приятел Дунав.
Планините: Балканът, Родопите... но затварям
с това моя пътеводител шарен,
аз не копирам, не плагиатствам, мога
само да сричам в безкрайната книга на Бога.
Не планини, низини, не морето, просторите —
дойдох във България, за да видя хората.

Превод Пламен Дойнов

ПЪРВИ ЗНАК

Щом прикачиха българския влак
на Белград, сякаш аз получих знак.
За втора класа взехме си места,
с надеждата да дремнем през нощта,
но забелязах още от перона,
че класите споделяха вагона,
а не, както при нас, за първа класа
да се заделя въздух и нагласа.
Е, тук от три купета шумни групи
се смесваха - кой пее, кой се цупи,
кой пуши в общия им коридор -
богат до беден, като на събор -
хора с различен ранг и перспективи
седят, приказват, пък са и щастливи.
През сборището лучен аромат
се шмугна свойски като роден брат.

Превод Кристин Димитрова

Новини

През Югославия летеше влакът. Но какво
се вижда от един народ през бързото стъкло
на влака? Прожектират живо кино,
пуф-паф и поучителният кинопреглед мина.
Главите си зелени вдигат недочули
картофите и царевицата с фасула
измежду едри буци: няма ли търмък
или гребло? Копаят и орат.
Тук нивите са малко. Покрай стръмен плет
пасе добитък. Кравите наглед
са колкото пастирите: момичета, жени;
във лявата ръка със хурка, в дясната — звъни
вретено, те не трепват в звук и жест,
но пак работят по-добре от фабриките днес;
тук няма парцаливи хора; може би е груб платът,
но струва толкова, за колкото го имат всеки път
синът, съпругът и бащата — вечно го намират.
Защото тази фабрика е вярна и никога не спира.
И нишката от бързото вретено реже тишината,
тъй както селска ножица артериите на лозата.

Превод Пламен Дойнов

ПО-НАТАТЪК

Какво видях? Не толкова с очите -
сред днешния им свят съзрях дедите.
Унгарска песен в сръбската дочух,
а в сръбската душа - унгарски дух.
Селата тук пращят от здрави сили,
а къщите им в кръг са се споили -
многоетажни, снажни, зарешетени,
не като у дома - далеч насметени,
уж къщи, а пък то - номадска чета,
побила шатри в урви и полета,
край друмищата, за нощувка само,
готова да потегли с лък на рамо.
Виж, всяко село тук е цитадела
и нацията чело не е свела.
А коренът в земята е дълбок -
с кръв да го плиснеш, пак налива сок.
Огради каменни. Връз тях сурово
изписан надпис на славянско слово:
живио…народ…народ…завод…живио,
и знамена, червени и гневливи.
Дворовете са тесни, ала чисти,
асми трептят с раззеленени листи,
над тях - планински върхове, но виж,
в далечината се задава Ниш.

превод: Кристин Димитрова

ЗВЕЗДА

С нарастващи зеници гледах юга.
По залез стигнах границата. Друга
страна, различна, чаках да достигна.
А то - Вечерницата ми намигна.
Но тя бе двойна! - Горе над скалата
и долу, в бързеите на реката.
Висока горе бе като Голгота,
а долу бликаше като живота.
Звездата да ни следва се научи
през храски и дъбрави като куче.
През българските планини летеше
над мен и вярна като обич беше.
На влизане в тунела ме отчая,
но дваж по-светла чакаше ме в края.

Превод Кристин Димитрова

Термометър

Стигнахме в София много късно. Кой ни повика?
Стана, както очаквахме. Не ни чакаше никой.
Гарата — сякаш капошварската — пълна с тъга,
беше празна. Какво щяхме да правим сега?
Пукнат лев нямах в джоба, нито някаква сума,
а в главата — нито една българска дума.
Да не остана по-назад — и аз мърморех,
за да съм в тон със другите хора.
Но никога не съжалявам, ако случайността
потопи един термометър в друг народ по света.
Казвам: Давай, термометре! Нека моите нерви,
нека моята кожа да покаже, нека измерят
какво има в хаотичните дълбочини! — колко болка,
колко градуса е симпатията и антипатията, колко
готовността да се помогне на един случаен човек?
Запознахме се с един капитан на кораб — зевзек,
с един регулировчик, който езика на знаците владее,
с един учител и дъщеря му — във нея
няколко западни думи бяха останали да се лутат —
какво съкровище, жив диамант, благородна валута,
изведнъж блесна смисълът — как избликна
в непрогледната мъгла на езика.
Телефон, заем. Един малък керван
ни изпрати по пътя, който не знам
и с една кола — откъде ли се беше взела —
ни насочи посред нощ към хотела.

Превод Пламен Дойнов

ПЪРВИЯТ ПОСЕТИТЕЛ

Първият посетител, първият гост,
първият българин, напъхал нос
в моята стая, чак до кревата,
но през прозореца, не през вратата,
още преди да проблеснат лъчи,
още преди да отворя очи,
и с дружелюбна усмивка вдигна
пътника, който морен пристигна,
планина беше, великан благ,
старата Витоша, с коси във сняг.
Нейният поздрав не ще забравя,
тя ме напомни сред лъчи пурпурни
кой ме събуждаше с благост такава
някога, някога в летните утрини.

Превел: Александър Миланов

В СОФИЯ

Извиняват ми се: не е “град световен”,
аз я защитавам: но пък е чаровен!
- Ей Събранието – Петър обявява
(че той пещенския Парламент познава).
- Виж ни и Съдът… - Защо така и него?
- На един етаж… А вашият къде го…
- Академията… (Златожълта къща
помежду стотина – симпатични също).
- Туй Музеят е… Видях очарование
и в това, и в онова, в Музей, в Събрание,
в Гара, Поща; всичко тука скромно беше,
но на мястото си, както си растеше
всеки стрък, ако пръстта му разрешава,
без хранилото да унищожава.
Няма красота, където се потайва
напънът с мащаб гигантски да се смайва.
Не голямо, истинско край вас търсете
и не във върха, в основата се взрете!
Знам “световни градове”-черупка празна
и “световни градове”-надута жаба.
В колко академии наука има
колкото и в селската колиба.
В толкова съдилища надменни крее
правдата!… Пред София благоговея:
китна главна улица със детска олелия,
древен тухлен храм и недалеч – джамия,
по чаршията навалица се носи –
с глъч и шум (Балкани? Ни един не проси!)
Вечер пък… На растояние, което
е от “Нюгати” до “Калвин” общо взето,
по самите улици и тротоари
се разхождат хиляди човешки твари:
на Стъргалото! (Крещят до небесата,
ако влезе някоя кола в тълпата).
До среднощ е улицата на народа:
ученичка, офицер, прислужник – мода –
както в някой влак на бавни обороти
движи се компанията – обществото.
Около театър, пред мига върховен,
в който вътре се започваше Бетовен,
весела шетня, наслада, шум се вдига,
както в Озора, когато цирк пристига.
Между сгради каменни народът спори
- има болници, училища просторни -
даже лете лъха нещо свежо, горско,
на шестотин метра над нивото морско.

Преведе: Александър Миланов

СЕЛЯНИ

- А селянинът е недоверчив,
суров, инат, но… от живот горчив –
осведоми ме Цонев – или Ликов, -
от чужди и от свои мамен тук,
какво е право – знае от юмрук,
а правда – от пазача си. Пред никой
не се прекланя, вечно се съмнява,
но щом потрябва… “Ризата си дава!” –
подех. А Ликов – Цонев – продължи:
- Да… упорит, не вярва на лъжи…
Така е оцелявал, че… макар
хомота, сам за себе си е… “Цар!”
- C’ est ca! Смирен и много войнствен, да…
Попита, щом усмихнат ме видя:
- За първи път ли, вярно, сте у нас?
“Но сякаш съм си вкъщи!” – казах аз.
Пътувахме с кола. Оряха. С крави,
с обикновено рало… Ц. Добави:
- Проблеми тежки има да решим!
Л.: - Към механизация вървим!
- Елате след година-две… “Добре!”
- С рала тогава няма да орем.

Преведе Елена Алекова

ПОЛЕЗНА ИНФОРМАЦИЯ

Две бири! Сервитьорът кимва "няма"
и бързо носи бирите за двама.
- Да пресечем ли? - полицаят клати
глава за "да" и спира ни в средата.
- И досега ли "не" при вас е "да",
а вместо "да" поклащате брада?
Глави през смях ми тръскат: "то се знае",
и виждам, че в България така е.
Таз информация, уж без значение,
е важна при любовно обяснение.

Превод Кристин Димитрова

При росица

Стои селцето още. Долина.
Строи се язовирната стена.
Скрипци, вагони, потни гърбове,
народ-мравуняк в ниското снове,
а горе, по разлистения склон,
е лагерът — същински Вавилон —
баражи, скелета, машини, прах,
палатки ученически над тях.
Стои си то, реката е река,
но ще набъбне в езеро така,
както набъбва мускул, в своя срок
ще движи колела, ще прави ток,
не знам си колко джаула на час —
говорят инженерите в захлас.
Стои селцето, кравите пасат
по утрешното дъно и блестят
прозорците на къщи, весел дим —
където после риба ще ловим,
звъни камбаната — след месец-два
и тя ще е под тонове вода.
Гледам селцето, яката стена.
Съдбовната, но мирна тук война.
Как багерът захапва всеки път
на планината рошавата гръд.
Боли ме, но зад бента виждам как
на ново село къщите искрят,
виждам жена със кошница върви
и носи мляко на мъжете може би.

Превод Елена Алекова

ТЪРГОВЦИ

Но розовото ви масло е сиво!
- Да - каза тя, - защото е фалшиво.
- А другите ви стоки в магазина?
- Фалшиви! Вижте, цялата витрина…
Свидетели до рафта с амбалаж
са Фодор, Бьодеи и Балабаш.
- А истинското - питах, - то къде е?
"При мене няма." Без да закъснее
тя запоказва пътя: ляво, дясно…
Открихме магазинчето след час, но
там кафеникът, който ми хареса,
събуди малко странната намеса
на продавача: "Моля, оставете го."
"Защо?" "Пробит е. Най-добре върнете го"
и духна в него, за да ми докаже.
Не, Софиянци, друг да ви го каже.

Превод Кристин Димитрова

В КАРЛОВО

Техният Кошут се наричал Левски.
Пътят се виеше напред и с резки
завои ни отведе в Долината
на розите. Тук бе живял бащата
на Левски, осиромашал вапсар,
в прост дом - две стаички, дувар
и като всеки друг иззидан на два ката.
- Тук виждате на майка му кревата -
пазачът каза и като издайник
го дръпна и разкри под него тайник.
- На, работилницата - а зад скрина
скривалище се ширна за двамина.
- Килера. И когато се налага,
през таен изход може да се бяга.
Оттук минавал, горе през отвора,
сетне прескачал като лъв стобора -
сърце на лъв е носел, вечно пръв,
самото име Левски значи лъв.
Промъквал се, изчезвал пред войските,
със смелостта си смайвал и самите
тирани, но в бесилото се спрял.
Да… негов сънародник го издал.

Превод Кристин Димитрова

ЧУЧУЛИГАТА

Две хиляди метра! Проход във Рила.
Внезапно – повреда в автомобила.
Какво пък! Чакаше килима на тревата.
По гръб се проснах. Изливаше синевата
най-чисто злато… В свода, от свила везан,
глас непресекващ, почти небесен,
заниза трели: невидимо звънтеше
и “а”, и “и”, и “у”… Да, птичка беше,
разбира се… Взрян в планини-верига
попитах. “Що за птичка”… “Ън… чучулига” –
ми каза Крубешлиева, задири
по френски думата. А от ефира,
желаейки да й подскаже може би,
подхвана птичката пак “а” и “и”,
и “у” и нов ред “и”, и “у”, и “а”,
и “ч-ч-ч-чи” – представи се сама,
желаеше тя с “чу-ча- чи”… и “чу-ча”
на български името й да науча!
Или ми казваше пък нещо, за което
в човешките езици няма думи: ето –
виж колко ведра синева трепти,
така е хубаво да се лети, лети…
И колкото голяма да е планината,
високо и високо над билата
пак чу-ли-чу-ча-ча! ще прозвучава,
надеждата и вярата ще изразява,
недоловимото, неизразимото, безкрая!…
А чучулига по унгарски е “пачирта”… Вече зная.

Преведе: Александър Миланов

НА ЮГ

Между Сегед и Ясберен си представете
веригата на Татрите – и ето
тя би ви спомнила България.
по равнината като мощна крепост
простира се Балкана – бастион, - където
народът се е крил, когато е догаряла
надеждата му сетна във сърцето –
загубил вожд, родина и победа.
Народът свойта свобода там бранил е
сред облаците, по горите, вредом…
Гнездо е било тук на партизаните.
- Нам винаги е липсвало това! -
си казах, щом през планините пролича едва
далече равнината. – Тя е като нашата,
каквато беше нявга, при Петьофи:
дървета и овце, изкарани на паша.
На огъня котлето кърки на открито,
овчарят си вари гулаш с картофи.
- Дали е сън това? – унесено се питам,
на другата страна – оризища квадратни
и хълмове, и хълмове се кърдят необятни…
Като мравуняк точки из полето
на ханчета, на кладенци и на стада разпръснати
и после пак оризища, където
поливат, суетят се от зори до късно.
Край дигата върви мома със кърпа алена.
Вред пръснати тръби и диги, и канали –
водите в множество посоки водят.
Що, при Петьофи ли? Не, и при внуците ти родни.
- Коя е тая Тиса тук? – Марица се нарича.
- А тази Пуста? – Тракия се казва.
А там, над кукурузището, сякаш в пазва
планинското градче като мираж наднича.

Преведе Мария Грубешлиева

В ПЛОВДИВ

Това е Филипополис – от древността познат.
Спрях в къщата на Ламартин – дом гръцки, същ палат.
(Със свитата си, с шестедесетте си коня
поетът тук се настанил – успях да си припомня,
че в “Пътешествия на изток” е описал
и пловдивския дом, където е кондисал.)
“Това е стаята – посочва Петър със вълнение –
която някога е подслонила гения”.
- Не! – възрази му босоногата женица. -
Тя горе е, но там сега сушим пшеница.
Показваме на гостите ей тая, нашта стая,
защото, виждате, все пак най-хубавата тя е.
И гордо мебелите тя показа – екстра! –
на дъщерята щяла да ги дава зестра.
И снимките: все пременени-нагласени
снахи и зетьове; разказва кой къде е,
какво е преживял и как сега живее,
показа и поета, също пременен е.
- Свалихме го, че горе – мишки; ужасия,
тук му е мястото, сред другите, горкия.
Какво да кажа, грозничък си е поета –
изрече и праха избърса от портрета.
С два чифта дръжки стомна ми показа тя накрая,
с два чифта дупки – от една тече водата.
- А не откриете ли дупката коя е,
добре ще си намокрите брадата.
През смях ми я показа, после с думи мили
благодари, че сме ги посетили.
Пак Ламартин погледнах, вече бях наясно,
че тука гения не е на лошо място.

Преведе: Александър Миланов

ВИЛА В НЕМОТИЯТА (НОВИ ДАННИ)

Въпроси ред — в проблемите до гуша
затъваме — за тях не са и слушали.
Едно се чува тук: аристократи,
имения и графове са непознати.
А благородничество? Своето е дало,
както се е изисквало от него:
в бой срещу турците измряло
за своята родила — слава нему!
Църквата? Бедна. За народа, попът
духовен съдник е, комуто тропат.
Има земи, им обяснява сгодно,
не идва този *горе* от народа,
споглеждат се: и как ще е възможно?
Тук по произход селяни са божем.
Българи по език, евреи казват,
са като пълноправни граждани
отделна нация; какви да бъдат
избират те: евреи или българи
и няма вече спор: нито един тук
от четиридесет хиляди не загинал.
Слаб капиталът — и то е предимство;
назад останал, значи народ има,
така подет от историческата си съдба.
Най-важно: неграмотни срещат се едва.

Превод Рада Панчовска

В ГАБРОВО

Милион облаци-агънца си представи –
вързани на бали, притиснати, уви;
тъй вълната стои в заводска зала.
Машината нишка изтъняла
от белия хаос тегли и мята,
на валяк усуква тази вата.
Снове машина там и длан една –
обратно въртят се безброй вретена;
нишка бяга сред телени куки,
провира се насам-натам наслуки
между подръпващи ръце железни
като ручей, стрелнат към скални бездни;
плющи на колело от воденична вада,
но с него се върти, не пада;
струйката й святкаща, игрива
туй колело на себе си навива
и играе – когато я възправя
като поток от тъкан до тавана –
водопад широк и плавен,
над който диамант- роса е сбрана.
Зад нея застана, застина
работничка, прозрачна като машина,
като ангел, пазещ машинния век.
Ннови машини надаваха ек,
Блестяха, съскаха, сякаш се карат
за своя труд в трепетна надпревара,
и, едва свършили да вдяват
немия плат, който се появява,
транспортна лента го носеше вече
сред тежки мотори далече
нататък. Колко машини още
бяха, колко длани денем и нощем?
Странно, тези части разделени
бяха едно: дихание сплотено
и дейно! Вървях без да зная
(макар да знаех всичко) за тая
фигура, която от облаци, от сбита
древна мъгла шапка изплита.
Взех я в ръце, чудото съзерцавах,
пробвах като венец на слава.

Превод Маргарит Жеков

ПО ВРЕМЕ НА ПЕСЕН

На празника все “Хей, славяни” прозвучава!
Хей, славяни! И знак - да се изправим!
Стоя, слухтя и Петя превежда:
ще живее довек речта родна,
реч звънливо-нежна:
реч свободна.

Днес тоз химн славянски се пее в захлас
от Варна до Мостар, до Любляна
младежта от порив е разлюляна!
Както нявга за Марсилезата бях аз.
Дивно е, щом сърцето ти отделено
на прилива всеобщ не изменя:
от свойта жад на сърцето зная
как е дивно да летиш тук и в безкрая.
Но горе, сред гори от бор, щом съм сам,
жребий езерен на народеца знам.
“Кое по-дивно е?” Кимва: “Това
езеро”, казва Петя с нежни слова,
народът-океан напев извива –
верен лик на дамата учтива,
и пее и той: “да се възземе” –
да крепне: по света всяко племе.

Превод: Маргарит Жеков

НА ПРОХОДА ШИПКА

За шапка* дума в името не става,
защото Шипка чипке** означава.
Обрасла е със шипки планината,
те с аромата си я напояват,
а в долината ги облагородяват –
навеки им запомняш аромата;
между кордони рози заизвива
колата и със стръмнини се бори,
от скат на скат достигаме най-горе:
светът открай докрай ни се разкрива!
Пред мен като на милион забрадки,
раздиплили се на пазар гигантски,
зелено-синьо-алено съцветие –
градинки – шеметно великолепие!
Миг само гледах. Проехтя зад мене
с бумтеж скала, опряна в небесата:
луд вихър от базалтово кипене
направо ни притисна до земята.
Свит в мушамата като опакован,
посред бучилото от прах и вятър
аз се запътих към върха чутовен
под облаци – гигантски тъмен шатър.
Не към върха е сякаш този път,
а към върха на времената води.
Връхлитат вихрите да съживят
една война, съдбовна за народа.
- Тук, върху този каменен орляк, -
подхвана Петър – Гурко в студ и сняг
от Сюлейман паша е обкръжен,
сражават се войските ден след ден,
накрая боеприпасите свършват,
но опълченците не се прекършват,
засипват с дъжд от камъни агите,
догдето кръст над полумесец грейне…
Не е измислица, по стръмините
като поток планински кръв се лее.
Сега шурти вода. На тоя рът
вместо топове облаци гърмят,
зъл вихър сухи клони поломява
като смъртта войниците тогава.
Славянските герои победили –
врата към братския народ открили.
Ако тогава двамата владетели
Целта н времето са предусетили,
то биха ли се втурнали във битки,
когато кукли са и те самите

---

* sapka – на унгарски е шапка (нар.)
** csipke – на унгарски шипка

досущ като последния капрал?
За битки кой ли ги е призовал –
природа, бог или пък вяра сляпа?
Или, изплъзваща се, свободата? –
размислих, слизайки, над пропастта
и вкопчвах се за корени и клони,
че инак като сухите листа
над урви вятърът ще ме подгони.

Преведе Александър Миланов

В средновековната столица

О, Търново, Търново, Търновград!,
мой сън си вече, върнал ме назад!
Бе истина ли? Приказка! Откакто
от Шипка горе спусна се колата
с извилия се вихър в надпревара
и с диво бесния поток, подкарал
калта и камъните напосоки —
все изпреварващи ни — от високото,
накъм долината... Над пропастта
етажи двеста, петстотин — , отсам
разкри се скалният град от безкрай
къщя, на лястовиците гнезда
в небето — приказна картинна книга!
Че още в зрак вечерен се въздига.
Реалност ли бе, Търново? Сред пяна,
вие замайващи осморки Янтра
пробягва сред изпъстрените с къщи
червени хълми, захарен памук са същи;
и както нявга, срещайки царете,
половин град заливал бреговете,
половин град направо сгриба
с кошници от водача, с ръце, риба!
Реалност ли бе? Не бе истина!
Между небето и реката плиснала
стоях на моста (тук валеше вече)
и гледах висналия хълм отсреща
(на слънце), Петър сочеше далече:

виж кулата, там Балдуин е срещал
страданието, а унгарската принцеса
живяла там... Домът, където е роден
и страдал сам: над вечерта надвисна месец
и минахме над друга пропаст в онзи ден
но друг мост, накъм Царевец нагоре:
към крепостта... Но (вечерта напредна)
не виждах в героичните развалини
друго, освен светулки вече редом,
и то безброй!, политнали на вси страни!
Запалват светлинката си и я гасят,
(подарък сякаш е от Търново това,
такова нещо не бях виждал): ситни
пълчища златни пъргави игли, които
тропосваха нощта с надежда, на рояци
черти и точки: морзови летящи знаци,
мънички вътрежки, детски самолети,
и както се рояваха и шетаха,
с тях сякаш всичките звезди летяха
и всички светнали прозорци се въртяха,
с тях Търново ведно с България,
всички държави и народи: цялата
вселена се въртеше на възбог,
макар и да не вярвах, в тръпния си сок.

Превод Рада Панчовска

ИЗТОЧНА ЗОРА

Сънувам ли ? Нали и днес съм тук
в теб, Търново! Тръба отронва звук,
тръба военна, в пет на ранина,
стая в хотел, под счупено стъкло една
картина “Разлъката на ловеца”,
навън скали, метоси, гдето са живели
царици в плен, монаси влюбено-смели;
сещам у мен на Круди венеца;
Блажени Маргити чуждоезични,
светци от там, както е привично,
са хвърлени в бездни, влиза несетно
от коридора миризма на тоалетна;
камбани, утринна меса!Шашд, когато
затънала е в миг шейната!
Звънец, щори, мивка, като по ноти
е всичко, само дето нищо не работи;
река бучи, на дъното на шкаф нечист
намирам сух хляб и смачкан лист;
зърнах гребен, но не и хавлия, и затова
в чаршаф избърсах своята глава;
“добър ден” портиерът ми подмята,
както банкерът – стотинка избеляла,
“ден”, своето съкровище му давам цяло,
просяк съм като всеки странник на земята –

Тук фурните към улицата са открити,
току извадили са хлебни пити;
сенките са дълги и сякаш съвсем
залезни или зимни, между домовете
се крият, но слънцето е още по корем;
от улицата ме заплюва с яд в лицето;
спят безброй улици; улици ли казах?
на висящи градски сокаци зигзагът,
трамвай няма; и кон трудно крета
нагоре по стръмните павета;
горе всеки дом е дебел, долу се свива,
сокаците горе почти се сливат,
смущавам се, че туй, що е чудато,
със свойта чудатост ми е познато
и уютно, тук никога не съм бил,
но тегли ме като към роден дом мил;
към тротоара гледат всички врати,
през тях до двойните легла виждаш ти:
градът спи и само край чешмите
по някоя група жени се скита,
Изолда ли е тук? Брътвежа й ще чуя,
доде от чучур капе тънка струя
в менци, що жените-домакини
носят с кобилица за почуда;

в Лион съм преди петстотин години
или по времето на Кьонвеш в Буда;
край къщите по сокака надлъж
призив ли, не, некролог лепи един мъж,
днеска тука в гроба ще зарият
най-добрата баба – Ковачева Мария,
ако тук бях роден, в следобедна жега
аз щях да съпровождам ковчега,
през балконен тунел минавам ходом,
туй ли е сън или туй, че от Пеща съм родом?
Пазарът пуст е, но вече са дошли
със самари катър и четири осли,
между две турски къщи с решетки стари
нося живота, що ме натовари;
отваря етажен прозорец лъснал
турчинът и пред него се бръсне;
пияни ме, ако нещо не схвана,
мисля: всичко знам, като глава пияна,
свиркам си и като през мъгла
съзирам през времето бъдни дела,
след седмица у дома ще съм вече,
ще видя достойно Търново отдалече,
кози, кокошки тичат и петел
от таван висок ми виква с порив смел,
бърза ученик, ако школото карах,
аз бих взел една Люба или Мара,
шум на препускаща каруца ме мами,
летят у мен двата коня на баща ми,
утро! през някогашни опиянения
мирозданието тъй е удвоено,
онтология, моя чаша недопита,
мисъл за пространство, по теб залитам!
Тук е хълм, де поп нявга умъртвяват,
и там - слънце, що гряло е тогава,
всичко е десеторно, стократно,
само хора свързва участта превратна,
тук всяка улица на двор прилича,
де петна комети, сандали надничат,
от обущар свойско добър ден възприемам,
та на пазар за българин да ме вземат,
правно бюро на улица отваря врати,
правистът пише на тротоара почти,
за какво е добро туй, що съм видял?
мираж! част е светът, само аз съм цял,
чия цялост? сещам радост и мъка,
сега дойдох и чака ме разлъка,
като жени, добили в кърви децата,
боли, вярва сърцето, хайде нататък,
да подсвиркваме, както в Париж и Рим,
и тук оставям един Ийеш незрим,

вода, отнесла Балдуин, напира,
дори за чуждата смърт блазирам.

Превод: Маргарит Жеков

МЕЖДУ ТЪРНОВО И ВИДИН

Тук Хуняди мина по “унгарския път”,
тук войски на Ласло поеха да вървят
със знаме в поход на юг!...Но се опълчи
срещу тях султанът с орда вълча.
Това бе нявга пулс, артерия велика,
потокът на историята тук е бликал –
Път, широк един разтег. Ручей го дълба.
Тук ляха се вълни на мощната съдба
към твоя род по пътя свит и речен.
Срутена скала ще го препречи.

Тук попиха, сякаш струполени,
в прах се ляха като от сърце студено
на труп ешафоден – капки сетни,
от Вилагош войски несретни.

Превод Маргарит Жеков

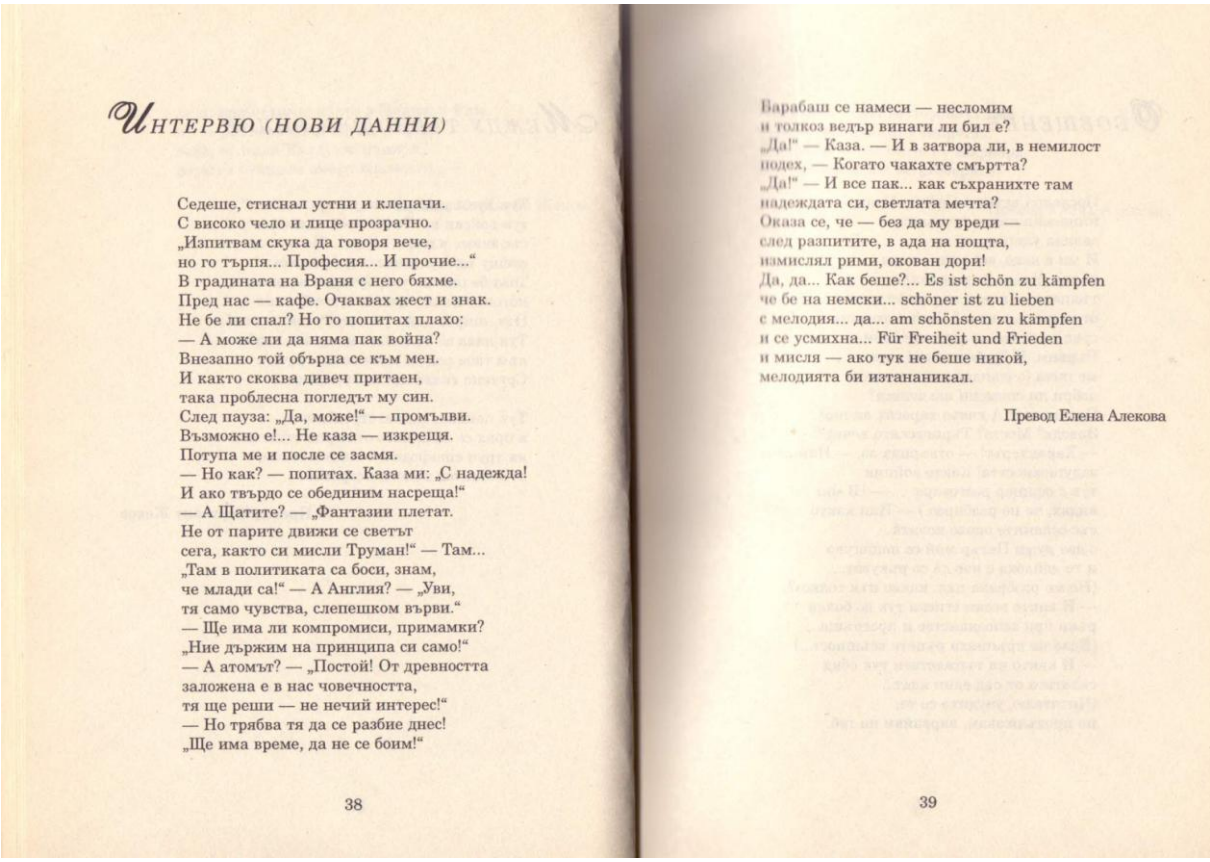

Интервю (нови данни)

Седеше, стиснал устни и клепачи.
С високо чело и лице прозрачно.
„Изпитвам скука да говоря вече,
но го търпя... Професия... И прочие...“
В градината на Враня с него бяхме.
Пред нас — кафе. Очаквах жест и знак.
Не бе ли спал? Но го попитах плахо:
— А може ли да няма пак война?
Внезапно той обърна се към мен.
И както скоква дивеч притаен,
така проблесна погледът му син.
След пауза: „Да, може!“ — промълви.
Възможно е!... Не каза — изкрещя.
Потупа ме и после се засмя.
— Но как? — попитах. Каза ми: „С надежда!
И ако твърдо се обединим насреща!“
— А Щатите? — „Фантазии плетат.
Не от парите движи се светът
сега, както си мисли Труман!“ — Там...
„Там в политиката са боси, знам,
че млади са!“ — А Англия? — „Уви,
тя само чувства, слепешком върви.“
— Ще има ли компромиси, примамки?
„Ние държим на принципа си само!“
— А атомът? — „Постой! От древността
заложена е в нас човечността,
тя ще реши — не нечий интерес!“
— Но трябва тя да се разбие днес!
„Ще има време, да не се боим!“

38

Варабаш се намеси — несломим
и толкоз ведър винаги ли бил е?
„Да!“ — Каза. — И в затвора ли, в немилост
подех, — Когато чакахте смъртта?
„Да!“ — И все пак... как съхранихте там
надеждата си, светлата мечта?
Оказа се, че — без да му вреди —
след разпитите, в ада на нощта,
измислял рими, окован дори!
Да, да... Как беше?... Es ist schön zu kämpfen
че бе на немски... schöner ist zu lieben
с мелодия... да... am schönsten zu kämpfen
и се усмихна... Für Freiheit und Frieden
и мисля — ако тук не беше никой,
мелодията би изтананикал.

Превод Елена Алекова

39

Обобщение

Последна вечер в София. Една
нищожна капка от вълна,
заляла улицата, съм.
И ми е леко, все едно насън
вървя. Какво от мен свали
тълпата — както морските вълни
отнемат тежестта? Вълна отделна
сред вълните по улиците бели —
Вървим. И Грубешлиева сега
ме пита (очевидно пита всички)
добри ли спомени ще отнеса?
Славински: А какво харесах лично?
Завода? Моста? Търновската вечер?
— Характерът! — отвърнах аз, — Най-вече
задушевността! Както войник
тук с офицер разговаря. . . — (В миг
видях, че не разбират.) — Или както
със селяните около колата
с две думи Петър май се пошегува
и те дойдоха с нас да се ръкуват...
(Не ме разбраха пак: какво пък толкоз?)
— И както всеки стиска тук до болка
ръка при запознанство и прегръща...
(Едва не дръпнаха ръцете всъщност...)
— И както на тържествен тук обяд
салатата от съд един ядат...
(Читателю, учудиха се те,
но продължавам, вярвайки на теб.

Накратко — непресторената там
сърдечна и душевна широта...
И вярвам — селяните от Шаркард
и без добавки ще ме разберат.)

Превод Елена Алекова

ЗАМАЯ МЕ

Пак в Белград. Полунощ. Очаквам влак
за три часа. В притихналия мрак
разхождам се край релсите без цел.
А в София бе утро. Колко нови
приятели ми стискаха ръце —
едва разбирах благото им слово.
Сърцето ми все още с вас гори,
Людмил, Димитър, Петър и Орлин
и мои братя, расли в махали,
поети селски... и Елин Пелин,
със близките и топлия ви дом
ви нося — като косчета в гнездо —
в сърцето си и споменът за вас
така надига врява в този час;
очаквах да съм тъжен, но и сам
във настроение отлично съм,
отпивам — както виното ви пих —
от ведростта на златните ни дни,
вървя и си подсвирквам запев тих —
и „Имате ли вино“ в мен звънти.

Превод Елена Алекова